

**НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE**

**ЗАКОНОДАВНО – ПРАВНО ОДЈЕЉЕЊЕ
ОДСЈЕК ЗА РАД СА ПОСЛАНИЦИМА**

Број: 02/4.02-1235/17

Датум: 21. јун 2017. године

**КОДЕКС ПОНАШАЊА ПОСЛАНИКА У БИХ, ЗЕМЉАМА РЕГИОНА И
УЈЕДИЊЕНОМ КРАЉЕВСТВУ ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ И СЈЕВЕРНЕ ИРСКЕ**

**ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИПРЕМИО:
Андреј Росић**

Истраживање не одражава званичан став Народне скупштине Републике Српске.

УВОД.....	3
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	4
РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА.....	6
БИВША ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	8
РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА	10
ЦРНА ГОРА.....	11
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	14
УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ И СЈЕВЕРНЕ ИРСКЕ	18
ЗАКЉУЧАК.....	21
ИЗВОРИ	22

УВОД

Демократски систем и владавина права треба да подстичу слободу мишљења и говора, правила понашања и дјеловања. С обзиром да демократија почива на повјерењу које грађани поклањају изабраним представницима, посланици би, приликом обављања своје дужности, требало да сачувају то повјерење. Један од разлога за увођење етичких правила и кодекса понашања посланика је управо очување повјерења у изабране представнике грађана, као и повјерење у демократске институције друштва.

Многе демократске заједнице регулишу питање правила понашања посланика Уставом, законима, или пословником парламента, али је тренд доношења посебног кодекса понашања све присутнији.

Етичким кодексима се промовишу стандарди и начела професионалне етике: тачност, поштење, непристрасност, поштовање личности, дисциплинованост, рационалност, ефикасност и уљудност. Овим прописима се износе идеали којима би требало težити и према њима се усклађивати, професионално дјеловати, понашати и јавно наступати.

Постојање и поштовање етичког кодекса доприноси јачању политичког кредибилитета и повећава могућност поновног избора посланика.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

У Републици Србији понашање посланика одређено је Законом о Народној скупштини¹ и Пословником Народне скупштине². У више наврата је најављено усвајање кодекса понашања посланика, али до тога није дошло, иако је 2013. године Одбор за административно-буџетска и мандатно-имунитетска питања Народне скупштине Републике Србије донио одлуку којом је формирана радна група која је радила на изради поменутог документа. Приједлог кодекса је сачињен и очекивало се да ће бити усвојен током јесењег засједања Народне скупштине до краја 2014. године, али исти и даље није усвојен.

Закон о Народној скупштини Републике Србије

Закон о Народној скупштини Републике Србије прописује да посланик не може истовремено да обавља другу јавну функцију или професионалну дјелатност неспојиву са посланичком функцијом. Посланику престаје функција која је неспојива са посланичком функцијом даном потврђивања посланичког мандата.

Дужност посланика је да поштује Устав, закон и Пословник. Посланик је дужан да: учествује у раду Народне скупштине и њених одбора; поступа у складу с одлукама надлежног одбора Народне скупштине којима се уређују права и дужности посланика; чува податке који представљају државну, војну или службену тајну и после престанка посланичке функције; у вршењу посланичке дужности и својим укупним понашањем чува углед, поштује достојанство и ред на сједници Народне скупштине, одбора и посланичких група; обраћа се другим посланицима са уважавањем, без увредљивих израза и изношења чињеница и оцјена које се односе на приватни живот других лица; односи се одговорно и рационално према средствима буџета Републике Србије која су намијењена за рад Народне скупштине; подноси извјештај надлежном државном органу о својој имовини и приходима, у складу са законом, те извршава друге обавезе, у складу са законом и Пословником.

Пословник Народне скупштине Републике Србије

Пословник Народне скупштине Републике Србије, између осталог, прописује и права и дужности посланика. Као основну дужност, Пословник предвиђа да је посланик дужан да учествује у раду Народне скупштине, а ако није у могућности да присуствује сједници, тада мора да пријави своје одсуство предсједнику Народне скупштине који ће о томе обавијестити остале посланике.

Пословник Народне скупштине Републике Србије прописује да нико не може да говори на сједници Народне скупштине док не затражи и добије ријеч од предсједника Народне скупштине.

Посланици говоре по редослиједу који је доставила посланичка група, након што им предсједник Скупштине да ријеч. Говорник може да говори само о тачки

¹ Закон о Народној скупштини Републике Србије, "Службени гласник Републике Србије", број 9/10.

² Пословник Народне скупштине Републике Србије, "Службени гласник Републике Србије", број 52/10, 13/11.

дневног реда о којој се води претрес. Нико не може прекидати говорника нити га опомињати, осим председника Народне скупштине, у случајевима предвиђеним Пословником. Посланицима се забрањује добацивање, односно ометање говорника, као и сваки други поступак који угрожава слободу говора за вријеме говора посланика или других учесника у претресу. Говорник је дужан да на сједници Народне скупштине поштује достојанство Народне скупштине. На сједници Народне скупштине није дозвољено непосредно обраћање посланика другом посланику, коришћење увредљивих израза, као ни изношење чињеница и оцјена које се односе на приватни живот других лица.

За одржавање реда на сједници Народне скупштине задужен је председник Народне скупштине, који због повреде реда може изрећи сљедеће мјере: опомену, одузимање ријечи или удаљење са сједнице. Осим наведеног, Одбор за административно-буџетска и мандатно-имунитетска питања изриче и новчане казне посланику због повреде реда на сједници, у складу с Пословником. Евиденцију о изреченим мјерама води генерални секретар Народне скупштине.

Пословник предвиђа давање опомене посланику за: прилазак говорници без дозволе председника Народне скупштине; обраћање прије него што је затражио и добио ријеч; ометање других говорника, употребљавање псовки и увредљивих израза; те ако другим поступцима нарушава ред на сједници или поступа противно одредбама Пословника.

Председник Народне скупштине ће изрећи мјеру одузимања ријечи посланику којем су претходно изречене двије опомене, а који и након тога нарушава ред на сједници или поступа противно одредбама Пословника. Посланик којем је изречена мјера одузимања ријечи дужан је да прекине своје излагање. У супротном, председник Народне скупштине искључује озвучење и, по потреби, одређује паузу.

Мјеру удаљавања са сједнице председник Народне скупштине изриче посланику који, и после изречене мјере одузимања ријечи, омета или спречава рад на сједници, не поштује одлуку председника Народне скупштине о изрицању мјере одузимања ријечи или наставља да чини друге прекршаје Пословника. Мјера удаљавања са сједнице може се изрећи посланику и без претходно изречених мјера, у случају физичког напада на друго лице у згради Народне скупштине. Посланик којем је изречена мјера удаљавања са сједнице дужан је да се одмах удаљи из сале у којој се сједница одржава, а уколико посланик то одбије, председник Народне скупштине ће наложити служби задуженој за одржавање реда у згради да посланика удаљи са сједнице и одредиће паузу до извршења изречене мјере.

Пословник председнику Народне скупштине даје могућност да, уколико редовним мјерама не може да одржи ред на сједници, одреди паузу док се ред поново не успостави. Мјере опомене и одузимања ријечи примјењују се за дан када су изречене. Мјера удаљавања са сједнице примјењује се за наредних 20 дана засједања Народне скупштине од дана изрицања, односно за сједницу на којој је изречена ова мјера, ако сједница траје дуже од 20 дана засједања Народне скупштине. Посланик који је удаљен са сједнице Народне скупштине има право да присуствује сједници Народне скупштине у дану за гласање.

Пословник предвиђа и новчане казне за посланике којима су изречене казнене мјере, и то у износу од 10% до 50% основне плате посланика, у зависности од мјере која му је изречена. Одбор за административно-буџетска и мандатно-имунитетска

питања доноси одлуку о новчаној казни за посланика. Посланицима се износ новчане казне одузима од примања у Народној скупштини док се не достигне укупна сума новчане казне.

Пословник предвиђа да се исте одредбе примјењују и на сједнице одбора и других радних тијела. Предсједник одбора одржава ред на сједници одбора. О изреченој мјери на сједници одбора предсједник одбора обавјештава предсједника Народне скупштине, а предсједник обавјештава Одбор за административно-буџетска и мандатно-имунитетска питања.

РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

У Републици Хрватској правила понашања посланика у Сабору су дефинисана Законом о избору посланика у Хрватски Сабор³, Законом о спречавању сукоба интереса⁴ и Пословником Сабора⁵.

У Републици Хрватској је већ неко вријеме у плану усвајање етичког кодекса о понашању посланика, али исти још увијек није усвојен.

Закон о изборима посланика у Хрватски сабор

Законом о изборима посланика у Хрватски сабор утврђује се неспојивост функција, односно дефинише се однос гдје посланик истовремено с обављањем посланичке дужности не може обављати другу функцију.

За вријеме трајања мандата посланик може да прихвати обављање дужности која се према одредбама Закона о изборима посланика у Хрватски сабор сматра неспојивом. За вријеме обављања неспојиве дужности његов ће мандат бити у мировању, а мијењаће га замјеник⁶, у складу с одредбама наведеног закона.

Закон о спречавању сукоба интереса

Према Закону о спречавању сукоба интереса, званичници у обављању јавне дужности не смију свој приватни интерес стављати изнад јавног интереса. Закон прописује да у обављању јавних дужности морају поступати часно, поштено, савјесно, одговорно и непристрано, чувајући властиту вјеродостојност и достојанство повјерене им дужности, те повјерење грађана. Закон дефинише да су званичници, међу којима и посланици, лично одговорни за своје дјеловање у обављању јавних дужности на које су именовани, односно изабрани, према тијелу или грађанима који су их именовали или изабрали. Закон забрањује коришћење јавне дужности за личну корист или корист особе која је са званичницима повезана, а не смију бити ни у каквом односу зависности према особама које би могле утицати на њихову

³ Закон о изборима посланика у Хрватски сабор, "Народне новине", број 120/11.

⁴ Закон о спречавању сукоба интереса, "Народне новине", број 48/2013.

⁵ Пословник Хрватског сабора, "Народне новине", број 81/13.

⁶ Посланика изабраног на листи у изборној јединици замјењује неизабрани кандидат с исте листе с које је изабран и посланик, а одређује га политичка странка која је листу предложила. Посланика изабраног са независне листе у изборној јединици замјењује први сљедећи неизабрани кандидат с те листе.

објективност. Грађани имају право да буду упознати с понашањем званичника као јавних особа, а које су у вези с обављањем њихове дужности.

Пословник Хрватског Сабора

Посланик има права и дужности: да учествује на сједницама Сабора и да на њима расправља и гласа, да подноси приједлоге и поставља питања, поставља питања предсједнику Владе и члановима Владе, учествује и расправља на сједницама радних тијела, да гласа у радним тијелима чији је члан, да прихвати избор који му својим одлукама одреди Сабор, те да има право на стална новчана примања, као и друга права и дужности утврђене одредбама Устава, закона и Пословника Хрватског Сабора.

Пословник предвиђа да су посланици дужни да чувају податке које сазнају у обављању посланичке дужности, а који у складу са законом носе ознаку тајности и за то су одговорни у складу са законом. Пословник прописује могућност да Сабор донесе Кодекс о етичком понашању посланика.

Пословником се прописује одржавање реда на сједници Хрватског сабора и дисциплинске мјере. За ред на сједници се брине предсједник Сабора, којем Пословник даје овлашћења да за ремећење реда може посланику изрећи дисциплинске мјере: опомену, опомену с одузимањем ријечи, удаљење са сједнице. Ове мјере су извршне и о њима се не води расправа, а примјењују се у случају омаловажавања или вријеђања предсједника или других посланика, у случају ако посланик својим понашањем одступа од општих правила понашања у Сабору или ако на други начин ремети ред на сједници. Ако посланик поступа на један од наведених начина, прво му се изриче опомена. Ако након изречене мјере опомене настави тако поступати, изриче му се опомена с одузимањем ријечи. Опомена са одузимањем ријечи изрећи ће се посланику и када позива на насиље или мржњу, односно када вријеђа хрватски народ, вјерске, националне и друге заједнице, полне, родне и друге групе те стране државе и међународне организације и њихове представнике.

Мјера удаљавања са сједнице Сабора изриче се када посланик поступа у супротности са одредбама Пословника и својим понашањем онемогућава рад Сабора. Након изречене мјере удаљавања са сједнице, посланик је дужан одмах напустити сједницу, а ако то не учини, предсједавајући му може изрећи дисциплинску мјеру у двоструком трајању, односно удаљити га са двије наредне тачке или два дана засједања. Уколико се посланик ни тада не удаљи са сједнице, предсједавајући ће прекинути сједницу и наложити да се посланик удаљи из сале за сједнице и у том случају предсједавајући може да тражи од Страже Сабора да посланика удаљи из сале. Предсједавајући може од Страже Сабора затражити да посланику којем је изречена мјера удаљавања са сједнице онемогући улазак у салу док траје дисциплинска мјера.

Против ове мјере посланик може да поднесе приговор предсједнику Сабора, који мора бити образложен и у писаном облику, најкасније у року од 24 сата од изрицања дисциплинске мјере, а предсједник га упућује свим посланицима. Предсједавајући уноси ваљано поднесени приговор у дневни ред првог наредног дана, ако је сједница у току, односно за прву наредну сједницу. Мишљење о приговору даје Одбор за Устав, Пословник и политички систем, који је дужан да своје

мишљење достави Сабору у року од 24 сата од запримања приговора. Ако Сабор није на окупу у вријеме запримања приговора, Одбор је дужан да достави мишљење до почетка сљедеће сједнице. О овом мишљењу Сабор одлучује без расправе, а право говора има само посланик који је поднио приговор и извјестилац Одбора за Устав, Пословник и политички систем, а њихов говор може трајати најдуже пет минута. Сабор може по приговору потврдити изречену дисциплинску мјеру или је укинути и та одлука Сабора је коначна.

БИВША ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Акти којима се регулишу правила понашања посланика у Собрању Републике Македоније су Устав⁷, Закон о посланицима⁸ и Пословник Собрања⁹.

Устав Републике Македоније

Устав Републике Македоније дефинише разлоге престанка мандата посланика. Посланику престаје мандат ако је осуђен за кривично дјело за које је прописана казна затвора у трајању од најмање 5 година, али такође му може бити одузет мандат ако је осуђен за кривично или друго дјело, што га чини недостојним за вршење функције посланика, као и због неоправданог одсуства са сједница Собрања дужег од шест мјесеци. О одузимању мандата одлучује Собрање двотрећинском већином гласова од укупног броја посланика.

Уставом Републике Македоније прописано је да посланик има право да поднесе оставку, а то чини лично на сједници Собрања.

Закон о посланицима

Закон о посланицима прописује моделе понашања и начине извршавања функција посланика, као и права и дужности посланика у Собрању. Закон дефинише да посланик Собрања своју функцију мора обављати професионално, а нема право на другу јавну функцију или професију која је законски неспојива са функцијом посланика.

У складу с наведеним Законом, функција посланика је неспојива и са другим функцијама. Функција посланика је неспојива са вршењем послова у профитабилне сврхе. Са даном потврђивања мандата посланику престаје дотадашња функција, а посланику који је имао заснован радни однос тај радни однос ће бити стављен у мировање.

Закон прописује да је посланик дужан да присуствује сједницама Собрања и радних тијела чији је члан, као и да учествује у њиховом раду и одлучивању. Уколико је посланик спријечен да присуствује сједници или радном тијелу Собрања дужан је да о томе благовремено обавијести предсједавајућег Собрања или предсједавајућег

⁷ Устав Републике Македоније, „Службени весник“ број 52/1991, 1/1992, 3/1998, 91/2001, 84/2003, 107/2005, 3/2009, 13/2009, 49/2011.

⁸ Закон о посланицима, „Службени весник“ број 84/05, 161/08, 51/11, 52/06.

⁹ Пословник Собрања Републике Македоније, „Службени весник“ број 91/08, 119/10, 23/13.

радног тијела и да наведе разлоге одсуства са сједнице. Предсједавајући Собрања или предсједавајући радног тијела процјењује разлоге за оправданост одсуства са сједнице. Разлози за оправдано одсуство посланика одређују се Пословником Собрања. Ако посланик неоправдано одсуствује са сједница Собрања, односно са сједница радних тијела чији је члан, смањује му се плата и друга лична примања и не обрачунавају му се накнаде трошкова.

Законом је дефинисано да је посланик члан најмање једног радног тијела Собрања, као и да не може, без разлога, одбити чланство у радном тијелу. Посланик је дужан да чува податке повјерљиве природе и по престанку мандата његове посланичке функције.

Посланик је дужан да у року од 30 дана од потврђивања мандата попуни анкетни лист у којем наводи цјелокупну имовину, уштеђевину у земљи и иностранству, удјеле у трговачким друштвима, као и покретну имовину велике вриједности коју посједује он, односно чланови његове породице. Подаци о имовинском стању посланика су службена тајна, осим ако посланик који је поднио изјаву не да писмену сагласност за њену објаву или ако Скупштина не одлучи другачије.

Закон прописује да радно вријеме посланика, у правилу, траје 40 сати седмично. Посланик на редовном раду и током сједница Собрања и његових радних тијела дужан је да остварује: редовне контакте са грађанима, редовне контакте и консултације са невладиним организацијама; контакте, сарадњу и консултације са синдикатом и са удружењима грађана, сарадњу са међународним организацијама, остале активности које су у надлежности Собрања, посебно разматрање иницијатива и приједлога о потреби доношења закона, других прописа и општих аката.

Пословник Собрања Републике Македоније

У складу са посланичким правима и дужностима да присуствују сједницама Собрања и да учествују у његовом раду и одлучивању, за свако неоправдано одсуство са сједнице предсједавајући Собрања ће опоменути посланика и о томе обавјестити Комисију за избор и именовања и координатора посланичке групе. Посланик који је најмање три пута заредом одсуствовао са сједнице, а о томе није обавијестио Собрање, кажњава се са одбијањем 5% од плате за сваки дан одсуства, а акт о томе доноси Комисија за избор и именовања. О присуству посланика сједницама Собрања води се евиденцијски лист, који је отворен током одржавања сједнице и на крају радног дана се предаје предсједнику Собрања. О присуству посланика на сједницама Собрања предсједавајући Собрања извјештава Собрање сваких шест мјесеци.

Говорник може да говори само о питању о којем се води претрес. Ако се удаљи од тог питања, предсједник Собрања ће га позвати да се придржава питања. Ако то учини и други пут, предсједник ће му одузети ријеч. Говорник је дужан да у свом говору поштује достојанство Собрања. За одржавање реда на сједници брине се предсједник Собрања, који може да опомене посланика и да му одузме ријеч у случају нарушавања реда на сједници. Предсједник Собрања ће опоменути посланика ако он својим односом, узимањем ријечи када му предсједник није дао ријеч, упадањем у ријеч говорнику или сличним поступком нарушава ред на сједници. Предсједник ће одузети ријеч посланику који својим говором на сједници нарушава ред, а већ је два

пута на истој сједници позван да се придржава реда. Предсједник удаљава са сједнице посланика када он и поред опомене, односно одузимања ријечи нарушава ред на сједници или употребљава изразе којима се нарушава достојанство Собраћа. Посланик који је удаљен са сједнице дужан је да одмах напусти салу у којој се сједница одржава. Ако предсједник Собраћа не може да одржи ред на сједници, одредиће кратку паузу.

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА

Правила понашања посланика Државног збора Републике Словеније дефинисана су Законом о посланицима¹⁰ и Пословником Државног збора¹¹. Као и у већини земаља у региону, и у Словенији су покретане иницијативе за доношење кодекса понашања посланика, односно етичког кодекса, али то и даље није реализовано.

Закон о посланицима

Закон о посланицима дефинише да је посланик дужан присуствовати сједницама Државног збора и његових радних тијела чији је члан, те да учествује при одлучивању у Државном збору и његовим радним тијелима. Уколико посланик не може да присуствује сједници Државног збора, односно радног тијела чији је члан, о томе мора да благовремено обавијести предсједника Државног збора, односно предсједника радног тијела и да наведе разлоге због којих неће моћи да присуствује сједници. Ако посланик неоправдано не присуствује сједници Државног збора, односно његовог радног тијела чији је члан, биће кажњен одговарајућим смањењем плате и других личних примања. Поступак за утврђивање одговорности посланика уређен је Пословником Државног збора. Посланик не може без оправданог разлога да одбије чланство у радном тијелу Државног збора и дужан је да чува податке повјерљиве природе.

Законом о посланицима прописано је да посланици своју функцију обављају професионално и да не смију обављати дужност или функцију која је неспојива са функцијом посланика. Посланик Државног збора не може истовремено бити члан Државног света (горњи дом словеначког Парламента) нити смије да обавља функцију у државним органима. Ако је посланик изабран за предсједника Владе, или потпредсједника Владе, министра или државног секретара, за вријеме обављања те функције посланички статус му је у стању мировања. Потврђивањем посланичког мандата посланику престаје функција која је неспојива са функцијом посланика у неком државном органу. Посланик не смије обављати функције које по закону нису спојиве с обављањем јавне функције и најкасније у року од три мјесеца након потврђивања посланичког мандата мора престати са обављањем те функције, у супротном му престаје мандат.

Након што обавијести надлежно радно тијело Државног збора, посланик може, самостално или у радном односу обављати дјелатност, али најдуже у трајању

¹⁰ Закон о посланицима, „Урадни лист Републике Словеније“, број 24/05.

¹¹ Пословник Државног збора, „Урадни лист Републике Словеније“, број 92/07; 105/10 и 80/13.

које није дуже од петине пуног радног времена које је потребно односно одређено за редовно обављање те дјелатности, ако обавља захтјевне стручне, научне, образовне или истраживачке дјелатности. Државни збор на приједлог надлежног радног тијела одобрава посланику обављање дјелатности или активности ако то не утиче на извршавање посланичке функције или ако то није препрека за објективно и од спољашњих утицаја независно обављање функције.

Пословник Државног збора

Пословник прописује да се о реду на сједници стара председавајући. Нико не смије говорити на сједници Државног збора док му председавајући не да ријеч. Говорник може да говори само о питању које је на дневном реду сједнице, а председавајући је дужан да води рачуна о томе да говорника нико не омета за вријеме његовог излагања. Говорника искључиво може да прекине председавајући да га упозори на дневни ред.

Пословник предвиђа сљедеће мјере за кршење реда на сједници: опомену, одузимање ријечи, удаљавање са сједнице или дијела сједнице. Председавајући може изрећи опомену посланику или другом учеснику на сједници када говори, иако му председавајући није дао ријеч, када говори о питању које није на дневном реду сједнице или када на било који начин крши дневни ред сједнице или друге одредбе Пословника. Одузимање ријечи се може изрећи посланику или другом учеснику сједнице ако у свом говору крши дневни ред сједнице или одредбе Пословника или је непосредно прије тога два пута опоменут да крши дневни ред сједнице или одредбе Пословника. Против одузимања ријечи посланик има право приговора о којем одлучује Државни збор без расправе и образложења гласања. Удаљавање са сједнице или дијела сједнице се може изрећи посланику или другом учеснику на сједници ако, и поред тога што је двапут опоменут или му је одузета ријеч, крши дневни ред сједнице тако што онемогућава рад Државног збора. Посланик или други учесник на сједници којем је изречена мјера удаљавања са сједнице или дијела сједнице мора напустити салу. Одсуство посланика са сједнице за вријеме трајања ове мјере сматра се неоправданим изостанком са сједнице. Посланик којем је изречена мјера удаљавања са сједнице може у року од три дана да уложи приговор Државном збору, који о томе одлучује на првој наредној сједници без расправе и образложења гласања.

ЦРНА ГОРА

Скупштина Црне Горе је у децембру 2014. године усвојила Етички кодекс посланика¹². Осим етичког кодекса, понашања посланика у Скупштини Црне Горе регулишу се и Пословником Скупштине Црне Горе¹³.

¹² Етички кодекс посланика, „Службени лист Црне Горе“ број 52/14

¹³ Пословник Скупштине Црне Горе, „Службени лист Црне Горе“, број 59/13

Етички кодекс посланика

Етичким кодексом се утврђују етичка начела и стандарди понашања којих би требало да се придржавају посланици у обављању својих дужности.

Етички кодекс прописује да се посланик у вршењу своје функције руководи општим етичким принципима и правилима понашања, као што су: објективност, одговорност, узајамно поштовање и уважавање, као и поштовање угледа Скупштине, као и да је посланик дужан да своју функцију обавља без предрасуда и дискриминације у односу на расу, вјеру, пол, националну припадност, животно доба, брачни статус, сексуалну оријентацију, социјално-имовински положај и сваку различитост, поштујући и штитећи људска права и слободе.

Посланик је дужан да своју функцију обавља у складу са основним моралним начелима и стандардима професионалног понашања. У вршењу своје функције дужан је да дјелује искључиво у јавном, односно општем интересу, а не у личном, нити у интересу појединаца или група појединаца, ради постизања директне или индиректне користи. Посланик је дужан да своју функцију обавља савјесно и одговорно уз отвореност и спремност да одговара за своје одлуке, дјеловање и понашање. У вршењу функције дужан је да са највећом пажњом и осјећајем властите одговорности поштује личност сваког појединца и Скупштину, избегавајући сваки поступак који може нарушити њихов интегритет и достојанство. Посланик је дужан да у комуникацији са другим посланицима, другим лицима и јавношћу, поступа са уважавањем и поштовањем, избегавајући изразе који могу увриједити или омаловажити друго лице или групу, поштујући на тај начин једнака права свих у погледу политичког опредјељења, нације, пола, итд. Посланик има право, у вршењу своје функције, на заштиту од понашања које представља, или има за циљ, повреду његове личности и достојанства.

Према Кодексу, посланик је дужан да у свакој ситуацији води рачуна да не повриједи углед осталих посланика и углед Скупштине, кроз понашање, писану и изговорену ријеч. Свако лице које има право да присуствује сједници Скупштине и сједницама радних тијела, дужно је да води рачуна да својим понашањем не повриједи углед Скупштине.

Етички кодекс прописује да посланици морају поштовати правила понашања, а нарочито да поштује правила понашања из Кодекса када на другим догађајима учествује као представник Скупштине.

Кодекс прописује и правила понашања којима се обезбјеђује одржавање реда на сједници Скупштине, радног тијела или комисије. Посланик је дужан да поштује ова правила, а нарочито: да поштује и штити основна права утврђена Уставом Црне Горе, Законом и Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода; да не користи ријечи и изразе који могу вријеђати или омаловажавати другу особу, изразе или њихове синониме који вријеђају људско достојанство и подстичу мржњу, нетолеранцију и насиље и да осуди свако понашање којим се исто подстиче; да током расправе буде усмјерен на тему о којој се расправља; да не прекида говорника, нити на други начин нарушава ток сједнице; да не разговара на сједници, осим ако је то неопходно, под условом да не омета ток сједнице; да не користи рачунар, на начин којим се омета ток сједнице; да не користи мобилни телефон, на начин којим се омета ток сједнице.

Посланик је дужан и да се придржава прописа који се односе на спречавање сукоба јавног и приватног интереса, а такође и прописа који се односе на забрану корупције, те да избјегава свако понашање које би се, према важећем или међународном законодавству, могло окарактерисати као коруптивна радња или одступање од правила Кодекса.

Кодексом је регулисан и однос посланика према јавности. За вријеме мандата посланик је дужан да се на одговоран начин односи према свим грађанима. У односу са медијима посланик је позван да са пажњом одговара на питања медија поводом обављања своје дужности, али није дужан да пружа информације које се односе на његов приватни живот. Посланик нема право да износи податке који се односе на приватни живот других посланика или других лица, као и оне који се односе на чување службене, пословне и друге тајне, чија је тајност утврђена у складу са одредбама Закона о тајности података. Посланик је дужан да подстиче и промовише сваку мјеру којом се повећава отвореност према јавности.

Етичким кодексом је дефинисано да је надзор над примјеном и праћењем поштовања Кодекса у надлежности Одбора за људска права и слободе. Замјеник предсједника Одбора сазива сједницу Одбора и предлаже дневни ред са актима који се односе на повреду Кодекса. Одбор је дужан да води евиденцију о свим активностима и сачини годишњи извјештај о раду. Скупштина може једном годишње да разматра извјештај овог Одбора.

Лакше повреде Кодекса су: неоправдано одсуствовање са сједница Скупштине и радних тијела; нарушавање тока сједнице и прекидање говорника; непоштовање правила пословног одијевања.

Теже повреде Кодекса су: непридржавање Устава и закона; дјеловање у личном интересу, интересу појединца или група појединаца, ради постизања директне или индиректне користи; кршење људских права и слобода и принципа равноправности; кориштење ријечи, израза, или њихових синонима, којима се омаловажавају друга лица и вријеђа њихово достојанство; подстицање на мржњу, нетолеранцију и насиље; понашање супротно начелима професионалне етике и опште културе.

Поступак због повреде Кодекса покреће се пријавом која мора садржавати име и презиме подносиоца пријаве, контакт адресу и својеручни потпис. Пријаву о повреди Кодекса може поднијети предсједавајући Скупштине, сваки посланик у Скупштини, колегијум предсједника Скупштине, предсједник клуба посланика или посланик којег он овласти. Пријава се подноси у писаној форми са образложењем којим се указује на евентуалну повреду Кодекса Одбору за људска права и слободе. Након спроведеног поступка, уколико се утврди постојање повреде одредаба Кодекса, изриче се прописана мјера. Анонимна пријава се сматра неуредном. Уколико Одбор из навода у пријави утврди да нема доказа о повреди одредаба Кодекса, пријава се одбија као неоснована, и о томе обавјештава подносиоца пријаве, писаним путем. Уколико Одбор прими пријаву која се односи на повреду закона, дужан је да обавијести подносиоца пријаве да су за тај прекршај надлежни судски органи. У случају да Одбор утврди да су наводи подносиоца пријаве неосновани, а сачињени су у циљу политичке дискредитације посланика, подносиоцу пријаве ће се изрећи мјере: јавна опомена или удаљавање са сједнице. Одбор за људска права и слободе је обавезан да одлучи у року од 30 дана од дана подношења пријаве. Против

одлуке којом је изречена мјера о повреди Кодекса посланик може уложити жалбу Колегијуму председника Скупштине.

Мјере које се могу изрећи за непоштовање Кодекса су: опомена, јавна опомена и удаљавање са сједнице. Опомена се изриче за лакше повреде Кодекса, а за теже повреде изричу се јавна опомена или удаљавање са сједнице Скупштине, односно њеног радног тијела. Мјера удаљавања са сједнице може се изрећи у трајању од: једног радног дана, пет радних дана и онолико радних дана колико је остало до завршетка сједнице Скупштине. Све мјере изриче Одбор за људска права и слободе, осим мјере удаљавања у трајању од једног радног дана, коју изриче председавајући, која се односи на радни дан када је изречена и која се уноси у записник са сједнице. У случају да се након подношења пријаве о повреди Кодекса покрене поступак о истој ствари према прописима који се односе на спречавање сукоба интереса, на борбу против корупције, или се покрене кривични поступак, поступак пред Одбором ће се обуставити.

Покретање поступка због повреде Кодекса застаријева у року од шест мјесеци од дана када је повреда учињена. Одлуке које по Кодексу донесе Одбор за људска права и слободе објављују се на интернет страници Скупштине, у трајању од 30 дана. Посланик, након ступања на функцију, потписује Свечану изјаву којом изражава спремност да у свом раду поступа у складу са одредбама Кодекса.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине је у октобру 2015. године усвојила Кодекс понашања посланика и делегата у Парламентарној Скупштини Босне и Херцеговине¹⁴, којим се утврђују етички принципи и стандарди понашања, којих треба да се придржавају посланици и делегати у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине у обављању својих дужности. Осим етичког кодекса, понашања посланика у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине регулишу и пословници Представничког дома¹⁵, као и Дома народа¹⁶ Парламентарне скупштине БиХ

Кодекс понашања посланика и делегата у Парламентарној Скупштини Босне и Херцеговине

Циљ Кодекса је очување, афирмација и унапређење достојанства и угледа посланика и делегата, Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине те јачање повјерења грађана.

Посланици и делегати треба увијек да се понашају на начин којим ће настојати да одрже и даље јачају повјерење јавности у интегритет Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и неће предузимати мјере којима би се угрозио

¹⁴ Кодекс понашања посланика и делегата у Парламентарној Скупштини Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ број 84/15

¹⁵ Пословник Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ број 79/14, 81/15, 97/15

¹⁶ Пословник Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ број 58/14, 88/15, 96/15

углед Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, те посланика и делегата. Они су дужни да своју дужност обављају без предрасуда и дискриминације у погледу расе, вјере, пола, националне припадности, животне доби, брачног статуса, сексуалне оријентације, друштвеног и имовинског положаја те сваке различитости, поштујући и штитећи људска права и слободе. Посланици и делегати дужни су да своју дужност обављају у складу са основним моралним принципима и стандардима професионалног понашања, те су у обављању своје дужности дужни да дјелују искључиво у јавном, односно општем интересу, а не у личном нити у интересу појединаца или група појединаца, ради постизања директне или индиректне користи. Посланици и делегати дужни су да своју дужност обављају савјесно и одговорно.

Кодекс прописује да су посланици и делегати дужни да у обављању своје дужности с највећом пажњом и одговорношћу поштују личност сваког појединца и Парламентарну скупштину Босне и Херцеговине, избјегавајући сваки поступак који може нарушити њихов интегритет и достојанство. Посланици и делегати дужни су да у комуникацији с другим посланицима и делегатима, другим лицима и јавношћу поступају с уважавањем и поштовањем, избјегавајући изразе који могу увриједити или омаловажити друго лице или групу лица, поштујући на тај начин једнака права свих у погледу политичког опредјељења, нације, пола итд. У обављању своје дужности посланици и делегати имају право на заштиту од понашања које представља или има за циљ повреду њихове личности и достојанства.

Приликом обављања својих дужности, посланици и делегати дужни су да поштују овлаштења других политичких и изабраних званичника, државних службеника и запосленика. Посланици и делегати неће подстицати ни помагати друге политичке званичнике, државне службенике и запосленике у кршењу принципа утврђених Кодексом приликом обављања њихових дужности.

У складу са Кодексом, посланици и делегати обавезни су да поштују све стандарде понашања које пропише Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, те да својим понашањем увијек штите углед Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Лица која имају права учешћа у расправи, представници Савјета министара Босне и Херцеговине, цивилног сектора и свако лице које има право да присуствује сједницама Представничког дома и Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, сједницама комисија и радних тијела дужни су водити рачуна о томе да својим понашањем не повриједе углед Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Кодексом су прописана и правила понашања у обављању дужности. Посланици и делегати позивају се да поштују правила понашања, а нарочито да поштују правила понашања из Кодекса када на другим догађајима учествују као представници Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, да се у свим ситуацијама, приликом обављања посланичке и делегатске дужности, с поштовањем и на једнак начин односе према свима, да се понашају на начин достојан посланика и делегата, воде рачуна о принципима професионалне етике и опште културе, дајући на тај начин позитиван примјер јавности, затим да подржавају добре и колегијалне односе са запосленима у Секретаријату Парламентарне скупштине Босне и

Херцеговине и лицима ангажованим у посланичким или клубовима делегата, као и да поштују правила облачења.

Посланици и делегати дужни су да поштују правила понашања, којима се осигурава одржавање реда на сједницама Представничког дома и Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, сједницама комисија и радних тијела, а нарочито да поштују и штите основна права утврђена Уставом Босне и Херцеговине, законима и Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода, да не користе ријечи и изразе који могу вријеђати или омаловажавати другог, изразе или њихове синонине који вријеђају људско достојанство и подстичу мржњу, нетолеранцију и насиље и осуде свако понашање којим се оно подстиче, да воде рачуна да ток расправе буде усмјерен на тему о којој се расправља, као и да не прекидају говорника нити на други начин нарушавају ток сједнице, да не разговарају на сједници, осим ако је неопходно, под условом да не омета ток сједнице; те да не користе рачунар или мобилни телефон на начин којим се омета ток сједнице.

Кодексом се прописује да ће, када посланици и делегати имају директан или индиректан лични интерес у питањима која разматрају Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине или институције извршне власти, предузети све како би те интересе објелоданили прије расправе и гласања, те да неће учествовати у гласању о питањима у којима имају директан или индиректан интерес.

Кодекс обавезује посланике и делегате на поштовање прописа и по питањима ограничења истовременог обављања двије и више дужности, примјене овлаштења, забране корупције, као и поштовања буџетске и финансијске дисциплине.

Посланици и делегати ће се с дужном пажњом односити према имовини у власништву Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, односно предузимати мјере с циљем спречавања нестанка или оштећења, те по престанку мандата задужену имовину вратити надлежним службама Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Кодексом су прописани односи посланика и делегата с јавношћу. Они су одговорни свим грађанима за вријеме свог мандата. На оправдан захтјев јавности, посланици и делегати детаљно ће образложити разлоге за сваку одлуку коју донесу и навести све факторе, нарочито правила и прописе на којима се одлука заснива. Ако су те информације повјерљиве, објасниће разлоге њихове повјерљивости. Посланици и делегати ће с дужном пажњом одговарати на сва питања јавности у вези с обављањем њихових дужности, разложима за њихове поступке и функционисањем радних тијела у њиховој надлежности. Посланици и делегати дужни су да подстичу и промовишу сваку мјеру којом се повећава отвореност према јавности.

Кодекс дефинише да ће посланици и делегати искрено и у потпуности одговарати на све захтјеве медија за давање информација у вези с обављањем њихових дужности, али неће дати ниједну повјерљиву информацију или информацију која се односи на приватни живот других именованих и изабраних званичника, као и да ће подстицати све мјере које имају за циљ унапређење медијског праћења њихових активности и одговорности у обављању њихових дужности и функционисање институције за чији рад су одговорни.

Кодексом је прописано да су посланици и делегати дужни да се према запосленима односе са поштовањем и без предрасуда, као и да од њих не смију

тражити да предузму или пропусте предузети мјере како би посланици и делегати стекли директну или индиректну корист.

Надзор над примјеном и праћењем поштовања Кодекса у надлежности је Заједничке комисије за људска права Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљем тексту Заједничка комисија). Предсједавајући Заједничке комисије сазива сједницу Заједничке комисије и предлаже уврштавање у дневни ред аката који се односе на повреду Кодекса. Заједничка комисија дужна је водити евиденцију о свим активностима на спровођењу Кодекса и сачинити годишњи извјештај о спровођењу Кодекса.

Лакше повреде Кодекса су: неоправдано одсуство са сједница Скупштине и радних тијела; нарушавање тока сједнице и ометање говорника; непоштовање правила пословног одијевања.

Теже повреде Кодекса су: непридржавање Устава и закона; дјеловање супротно општем интересу, ради постизања директне или индиректне користи; кршење људских права и слобода и принципа равноправности; кориштење ријечи, израза, или њихових синонима, којима се омаловажавају друга лица и вријећа њихово достојанство; подстицање на мржњу, нетолеранцију и насиље; понашање супротно начелима професионалне етике и опште културе, као и друге теже повреде прописане Кодексом и другим актом.

Поступак због повреде Кодекса покреће се пријавом, која мора садржавати име и презиме подносиоца пријаве, контакт адресу и својеручни потпис. Пријаву о повреди Кодекса може поднијети сваки члан Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Пријава се подноси Заједничкој комисији за људска права у писаној форми, с образложењем којим се указује на евентуалну повреду Кодекса. Наконведеног поступка, ако се утврди постојање повреде одредби Кодекса, изриче се прописана мјера. Ако Заједничка комисија из навода у пријави утврди да нема доказа о повреди одредби Кодекса, пријава се одбија као неоснована и о томе у писаној форми обавјештава њеног подносиоца. У случају да Заједничка комисија утврди да су наводи подносиоца пријаве неосновани, а изнесени су с циљем политичке дискредитације посланика или делегата, подносиоцу пријаве биће изречена мјера јавна опомена с објављивањем у средствима информисања. У случају да након подношења пријаве о повреди Кодекса буде покренут поступак о истој ствари према прописима који се односе на спречавање сукоба интереса и борбу против корупције, или буде покренут кривични поступак, обуставља се поступак пред Заједничком комисијом.

Заједничка комисија обавезна је да одлучи у року од 30 дана од дана подношења пријаве. Против одлуке, којом је изречена мјера о повреди Кодекса, посланик може уложити жалбу Заједничком колегију оба дома Парламентарне скупштине Босне и.

За непоштовање Кодекса могу се изрећи следеће мјере: а) писмена опомена, б) новчана казна; в) јавна опомена с објављивањем у средствима јавног информисања. За блаже повреде Кодекса изриче се опомена, а за теже повреде новчана казна и јавна опомена. Новчана казна може се изрећи једнократно у висини до 70% мјесечног паушала посланика или делегата, који није у радном односу и не прима плату у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, односно у висини до 10% укупних мјесечних примања (плата + паушал) посланика који је у радном односу

и прима плату у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине. Јавна опомена с објављивањем изриче се тако да се, након њеног изрицања, објављује у средствима информисања. Јавна опомена поставља се на интернет страницу Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у трајању од 30 дана.

Покретање поступка због повреде Кодекса застаријева у року од шест мјесеци од дана када је повреда учињена.

Посланици и делегати ће, приликом давања свечане изјаве, потписати и изјаву којом изражавају спремност да у свом раду поступају у складу с одредбама Кодекса, а заједничка комисија сачињава образац свечане изјаве.

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине најмање једном годишње разматра и оцјењује рад Заједничке комисије о питањима провођења Кодекса.

УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ И СЈЕВЕРНЕ ИРСКЕ

Доњи дом Парламента Уједињеног Краљевства усвојио је Етички кодекс 2005. године, а 2015. године су извршене посљедње измјене и допуне.¹⁷

Кодексом се посланици усмјеравају на стандарде понашања, које морају поштовати приликом обављања парламентарних и јавних функција, чиме се обезбјеђује отвореност и преузимање одговорности у циљу јачања повјерења јавности у погледу начина на који посланици обављају дужност.

Правила понашања наведена у Кодексу, представљају допуну обавеза које важе за све посланике парламента, у складу са процедуралним и осталим правилима Дома и одлукама председника.

Прописана је и обавеза поштовања закона, укључујући општи закон против дискриминације, као и обавезе понашања којим се оправдава повјерење јавности у свим ситуацијама. Кодексом је дефинисана општа обавеза понашања у складу са интересима цијеле нације и посебна обавеза посланика према бирачима.

Парламентарни Одбор за стандарде у јавном животу је дефинисао опште принципе понашања, која вриједе за све носиоце јавних функција, а којих се посланици морају придржавати приликом обављања парламентарних и јавних функција.

Кодекс је заснован на седам принципа лорда Нолана о етици јавне службе, а то су: несебичност, интегритет, објективност, одговорност, отвореност, поштење и принцип руководеће способности. У складу са принципом несебичности, посланици су дужни да одлуке доносе у складу са јавним интересом, при чему је забрањено дјеловање у циљу стицања финансијске или друге материјалне користи за себе, породицу или пријатеље. Принцип интегритета подразумева забрану преузимања финансијских или било којих других обавеза према појединцима или организацијама које могу утицати на часно обављање службених задатака. У складу са принципом објективности, током вршења јавних функција, па и током јавних именовања, објављивања добитника уговора или препорука појединаца за награде и субвенције, одлучује се само на основу заслуга и јавног интереса. Принцип одговорности подразумева постојање обавезе одговорности према јавности у погледу одлучивања и подвргавања контроли, у складу са функцијом коју посланик обавља. У складу са принципом отворености, отвореност у вези са донесеним одлукама и

¹⁷ <https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmcode/1076/107601.htm>

обављеним активностима мора постојати у највећој могућој мјери. Према принципу поштења посланици имају обавезу давања изјаве о свим облицима приватног интереса, који могу бити од важности за обављање јавних дужности и обавезу предузимања корака за рјешавање свих евентуалних сукоба интереса у циљу заштите јавног интереса. Принцип руководеће способности подразумијева обавезу да се кроз руковођење и конкретне примјере промовишу ови принципи.

У овом документу су наведене и обавезе понашања у складу са јавним интересом, избјегавања сукоба приватног и јавног интереса, а у случају постојања сукоба интереса обавезу рјешавања у складу са јавним интересом. Кодекс, такође, предвиђа да је посланицима забрањено подржавање питања које се налази на дневном реду сједнице, а које је у интересу стицања финансијске користи. Такође, Кодекс прописује да до кршења закона долази у случају примања мита, које би утицало на понашање посланика, укључујући накнаду трошкова, накнаду или награду у замјену за подстицање или апел да се подржи или не подржи неки приједлог закона, амандман или неко друго питање, које је ће бити разматрано на дневном реду сједнице Доњег дома или неког одбора. Кодекс прописује обавезу потпуне искрености посланика према министрима, посланицима и званичницима, приликом обављања било којих активности са неком организацијом или умјесто ње, а са којом постоји финансијска повезаност, укључујући активности које нису од јавног интереса. У Кодексу се наводи да се прикупљене повјерљиве информације, које се добијају приликом обављања парламентарних дужности, морају искористити само у те сврхе, те да се никад не смију користити ради стицања финансијске користи. Такође, Кодекс предвиђа и обавезу поштовања буџетске и финансијске дисциплине.

Кодекс прописује обавезу регистрације и подношења изјаве о интересима, коју сви посланици Доњег дома морају испунити савјесно, то јест, морају навести све приходе, расходе, донације, поклоне, уговоре, односно морају навести све ставке које би могле да утичу на њихов рад у искључиво јавном интересу. Изјава о интересима има за циљ да омогући благовремено информисање посланика и јавности у случају постојања личног финансијског интереса посланика код неког питања које се разматра у Доњем дому или одбору. Исто важи и за будуће финансијске интересе посланика.

Одбор за стандарде и привилегије надлежан је да разматра посебна питања у вези са привилегијама посланика, а овлашћен је и да врши надзор над радом парламентарног комесара за стандарде. Такође, одбор је задужен је разматрање питања у вези са понашањем посланика, укључујући посебне жалбе у вези са регистрацијом и изјавом о интересима које су упућене комесару за стандарде. Одбор се састоји од десет чланова, а за кворум је потребно пет.

Комесар за стандарде задужен је за вођење Регистра финансијских интереса посланика. Такође, овлашћен је и за пружање савјета посланицима и осталим лицима или тијелима која морају пријавити интересе, као и за пружање савјета Одбору за стандарде и привилегије, пододборима и другим лицима у вези са тумачењем Кодекса и питањима које се односе на понашање. Даље, комесар може, ако сматра да је потребно, спровести истрагу у вези са посебним питањима која се тичу понашања посланика. Након тога, комесар подноси извјештај Одбору за стандарде и привилегије. Приликом спровођења истраге у вези са посебним питањима, која се

односе на повреду Кодекса ослања се на то да ли постоји довољно доказа у вези са тим, на основу чега закључује да ли је потребно наставити истрагу.

У свим фазама спровођења било које парламентарне истраге у Доњем дому, а која се односи на понашање посланика, посланици су обавезни да сарађују. Забрањено је лобирање, односно вршење утицаја на Одбор за стандарде на разматрање жалби у вези са повредом правила Кодекса.

Саставни дио Кодекса представљају Смјернице за спровођење Кодекса које садрже упутства за лакшу примјену Кодекса, те детаљна објашњења у вези са регистрацијом и изјавом о интересима посланика. У случају да посланик не поштује принципе садржане у Кодексу, Одбор за стандарде и привилегије може дати препоруку Парламенту у циљу изрицања одговарајућих санкција. Кодексом прописане мјере су извињење у писаној форми, извињење на пленарној сједници, суспензија уз губитак накнаде и сл.

ЗАКЉУЧАК

Етички кодекси постављају одређене стандарде понашања, и дају гаранцију квалитетном обављању дужности посланика.

У овом раду је описано уређење овог питања у парламентима БиХ, земаља региона, као и Уједињеном краљевству Велике Британије и Сјеверне Ирске. Од седам анализираних земаља, у Босни и Херцеговини, Црној Гори и Уједињеном Краљевству питање понашања чланова парламента уређено је посебним актом-Етичким кодексом понашања, док је ово питање у остале четири земље уређено уставом, пословником парламента и законима.

Заједничко за све парламенте који су обухваћени истраживањем је то да ред на сједницама парламената одржава предсједник парламента, који због повреде реда може изрећи сљедеће мјере: опомену, одузимање ријечи или удаљење са сједнице. Посланици имају право жалбе на мјере предсједника парламента.

Парламенти Републике Србије и Босне и Херцеговине предвиђају и новчане казне за посланике којима предсједник парламента изрекне мјере због повреде реда на сједници, а о њима одлучују одбори и радна тијела парламената. Документи који уређују понашања посланика парламената БЈР Македоније и Републике Словеније предвиђају казне посланицима који неоправдано одсуствују са сједница парламента или радних тијела.

Парламенти свих земаља санкционишу сукоб интереса, те се од посланика тражи да општи интерес увијек буде испред приватног.

Упркос препоруци из извјештаја Групе земаља за борбу против корупције (GRECO)¹⁸, органа Савјета Европе за борбу против корупције, да је потребно креирати посебан документ који ће садржавати смјернице за рјешавање стварних и превенцију потенцијалних сукоба интереса, као и пропорционалне мјере за санкционисање кршења етичких стандарда, механизме самоконтроле, институте за специфичне ситуације сукоба интереса, Србија, Македонија, Хрватска и Словенија и даље нису донијеле потребни кодекс, иако су радне групе за израду кодекса у свим поменутиим државама неколико пута пред парламенте износиле нацрте кодекса.

¹⁸ <https://rm.coe.int/16806ca35c>

ИЗВОРИ:

1. Устав Републике Македоније, „Службени весник“ број 52/1991, 1/1992, 3/1998, 91/2001, 84/2003, 107/2005, 3/2009, 13/2009, 49/2011
2. Закон о Народној скупштини Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“, број 9/10
3. Закон о изборима посланика у Хрватски сабор, „Народне новине“, број 120/11
4. Закон о спречавању сукоба интереса, „Народне новине“, број 48/2013
5. Закон о посланицима, „Службени весник“ број 84/05, 161/08, 51/11, 52/06
6. Закон о посланицима, „Урадни лист Републике Словеније“, број 24/05
7. Пословник Народне скупштине Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“, број 52/10, 13/11
8. Пословник Хрватског сабора, „Народне новине“, број 81/13
9. Пословник Собрања Републике Македоније, „Службени весник“ број 91/08, 119/10, 23/13
10. Пословник Државног збора, „Урадни лист Републике Словеније“, број 92/07; 105/10 и 80/13
11. Пословник Скупштине Црне Горе, „Службени лист Црне Горе“, број 59/13
12. Пословник Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ број 58/14, 88/15, 96/15
13. Пословник Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ број 79/14, 81/15, 97/15
14. Етички кодекс посланика, „Службени лист Црне Горе“ број 52/14
15. Кодекс понашања посланика и делегата у Парламентарној Скупштини Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ број 84/15
16. <https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmcode/1076/107601.htm>
17. <https://rm.coe.int/16806ca35c>